

بررسی دیدگاه مسئولان، کارشناسان و دانشجویان در ارتباط با اشتغال فارغ التحصیلان کشاورزی (مطالعه موردی: شهرستان نیشابور)

علیرضا کرباسی^۱، سید حسین محمدزاده^۲

چکیده:

با توجه به رشد سریع جمعیت و افزایش جمعیت جوان، اشتغال یکی از مهمترین دغدغه‌های جامعه به شمار می‌رود. با توجه به اهمیت بخش کشاورزی از نظر سیاسی و اقتصادی و افزایش مهندسين کشاورزی لزوم توجه به اشتغال فارغ التحصیلان در این بخش ضروری به نظر می‌رسد. در این مقاله با بررسی نظر کارشناسان، مسئولان و دانشجویان در رابطه با اشتغال فارغ التحصیلان کشاورزی، عوامل موثر بر اشتغال آنان مورد مطالعه قرار گرفته است. جامعه آماری مورد مطالعه دانشجویان، کارشناسان و مسئولان کشاورزی شهرستان نیشابور می‌باشد و اطلاعات مورد نیاز بوسیله نمونه گیری تصادفی ساده و با تکمیل تعداد ۷۰ پرسشنامه به دست آمده است. تجزیه تحلیل داده‌ها با استفاده از نرم افزار SPSS انجام شده است. با توجه به نتایج به دست آمده سیاست‌های دولت، سابقه کار، معدل و روابط در اشتغال فارغ التحصیلان تأثیر مثبت و بسزایی دارد.

واژگان کلیدی: اشتغال، فارغ التحصیلان، کشاورزی

مقدمه:

اشتغال فارغ التحصیلان در سال‌های اخیر به عنوان یکی از معضلات مهم کشور توجه بسیاری از کارشناسان و صاحب‌نظران را به خود معطوف نموده و از طرفی تاکید مسئولان نظام بر لزوم ایجاد اشتغال و خارج شدن از این بحران بر اهمیت این مساله افزوده است. یکی از عمده ترین شاخص‌های توسعه با ثبات و پایدار اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی، تربیت نیروی انسانی متخصص مورد نیاز جامعه می‌باشد. با علم به اینکه نقش نیروی انسانی متخصص که با صرف وقت، امکانات و هزینه‌های هنگفت تربیت و به بازار کار عرضه شده اند، زمانی می‌تواند از لحاظ اقتصادی و خدمات موثر و کار ساز باشد که فارغ التحصیلان دانشگاه جذب بازار کار شده و در فعالیت‌های اقتصادی مشارکت فعال نمایند. در این میان فارغ التحصیلان رشته‌های کشاورزی سهم عمده‌ای از جمعیت دانش‌آموخته جویای کار کشور را تشکیل می‌دهد و براساس آمار اعلام شده نزدیک به ۴۰ هزار فارغ التحصیل کشاورزی در حال حاضر جویای کار هستند. به رغم وضع موجود به نظر می‌رسد اقداماتی که در چند سال اخیر برای اشتغال‌زایی در این بخش صورت گرفته، تأثیر چندانی نداشته و پاسخگوی سیل عظیم جمعیت جویای کار این قشر نیست. با وجود ۲۳ درصد سهم نیروی کار در این بخش، فقط ۱۲ درصد ارزش افزوده اقتصاد در این بخش صورت می‌گیرد. متأسفانه با

۱. استاد اقتصاد کشاورزی دانشگاه فردوسی مشهد

۲. دانشجوی دکتری اقتصاد کشاورزی دانشگاه فردوسی مشهد

وجود همه توجه دولت به بخش کشاورزی، تنها ۴ درصد از کل حجم سرمایه‌گذاری کشور در بخش کشاورزی جذب می‌شود.

بیشترین یارانه‌ها در دنیا به بخش کشاورزی تعلق می‌گیرد، به گونه‌ای که سالانه حدود ۴۰۰ میلیارد دلار یارانه این بخش در جهان است. در این بین در استان خراسان نیز تنها تعداد اندکی از کشاورزان استان دارای تحصیلات دانشگاهی مرتبط با بخش کشاورزی می‌باشند و تعداد زیادی از کشاورزان استان بی سواد یا کم سواد و درصد کمی هم دارای سوادی بالاتر از دیپلم و غیر مرتبط با بخش کشاورزی می‌باشند. با وجود هزار هکتار مزارع در استان آموزش دادن به این کشاورزان به صورت چهره به چهره توسط بخش دولتی امکان پذیر نمی‌باشد لذا می‌توان با مهندسين کشاورزی دانش فنی را به مزارع انتقال داد. در این مطالعه برآنیم تا با بررسی نظر کارشناسان، دانشجویان و مسئولان شهرستان نیشابور به بررسی عوامل موثر بر اشتغال فارغ التحصیلان کشاورزی در این شهرستان بپردازیم. در این زمینه مطالعات زیر انجام شده است:

کتولی (۱۳۸۴) در مطالعه‌ای به بررسی چالش‌های فارغ التحصیلان دانشگاهها و نظام آموزش عالی در تامین نیازهای نیروی انسانی مورد نیاز بازار کار از دو بعد بیرونی و درونی پرداخت. نتایج نشان می‌دهد به تعدد عوامل موثر بر اشتغال فارغ التحصیلان باید برای حل معضل بیکاری از کلیه سازمانهای مرتبط به منظور تهیه و اجرای یک طرح جامع و فراگیر در زمینه اشتغال استفاده شود. مطیعی (۱۳۷۶) در مطالعه‌ای به بررسی مشکلات بخش کشاورزی در ایجاد اشتغال فارغ التحصیلان آموزش کشاورزی پرداخت. نتایج نشان می‌دهد لزوم حمایت دولت در رهایی از این مسأله ضروری به نظر می‌رسد. تیرائی و قاسمی (۱۳۸۲) در مطالعه‌ای به بررسی نگرش دانشجویان کشاورزی دانشگاه فردوسی به اشتغال در روستا پرداختند. نتایج نشان می‌دهد که بعد عاطفی نگرش به کار در روستاها دارای بیشترین میانگین امتیاز، بعد رفتاری دارای امتیاز متوسط رو به بالا و بعد شناخت دارای میانگین متوسط رو به پایین می‌باشد. ذولفقاری (۱۳۸۴) در مطالعه‌ای به بررسی طرح کارورزی فارغ التحصیلان دانشگاهی در برنامه چهارم توسعه پرداخت. نتایج نشان می‌دهد جایگاه کارورزی در قانون برنامه چهارم توسعه بر امر اشتغال مثبت می‌باشد. مقیسه (۱۳۸۵) در مطالعه‌ای به بررسی بازار کار دختران و پسران فارغ التحصیل با توجه به تمایل کم دختران به کار در مزرعه و افزایش بازار کار برای پسران و همچنین تعادل بین عرضه و تقاضای بازار کار در بخش کشاورزی پرداخت. نتایج نشان داد که با توجه به شرایط سخت کار در مزرعه دختران کمتر تمایل به کار در مزرعه دارند. رهایی (۱۳۸۰) در مطالعه‌ای تحت عنوان نقش آموزش عالی در حل مشکل اشتغال فارغ التحصیلان دانشگاه‌ها، به بررسی نقش آموزش عالی در ایجاد تعادل میان ظرفیت‌های دانشگاه‌ها و فرصت‌های اشتغال برای فارغ التحصیلان و همچنین بررسی نیازهای بازار کار پرداخت. نتایج نشان داد که آموزش عالی با کاربردی کردن آموزش و تربیت نیروی کارآمد و مورد نیاز می‌تواند نقش موثری در حل این مشکل داشته باشد. موحدی (۱۳۸۶) در مقاله‌ای به بررسی مشکلات فارغ التحصیلان کشاورزی پرداخت. نتایج نشان داد فارغ التحصیلان کشاورزی نسبت به سایر رشته‌ها کمتر در ادارات دولتی مشغول به کار می‌شوند. حیایی (۱۳۸۵) در مطالعه‌ای به بررسی چالش‌ها و فرصت‌های نظام آموزش عالی در تأمین نیازهای مهارتی نیروی انسانی پرداختند. نتایج نشان می‌دهد با توجه به اینکه نقش آموزش عالی در راهبرد توسعه مبتنی بر دانش، کلیدی و محوری است و آموزش عالی می‌تواند به عنوان موتور

محرک توسعه عمل نماید؛ ضروری است نهاد متولی آموزش در جهت برنامه ریزی به منظور ایجاد اشتغال مولد و موثر برای نیروی انسانی فرهیخته جوان و تحصیل کرده کشور گام بردارد. خیرخواهان و اخباری (۱۳۸۲) در مطالعه ای به بررسی تأثیرات اینترنت بر روی اشتغال و انطباق بیشتر شغل و تحصیلات پرداختند. نتایج نشان می دهد در کشور ما این تطابق کمتر دیده می شود. پاسبان (۱۳۸۴) در مطالعه ای به بررسی آمار پذیرفته شدگان آموزش عالی و فرصت های شغلی ایجاد شده برای دانش آموختگان بر حسب رشته های مختلف پرداخت. نتایج نشان داد افزایش تعداد زنان پذیرفته شده در آموزش عالی باعث شده دیدگاه مردان نسبت به کار زنان تغییر کند و رشد و شکوفایی و بالا بردن اعتماد به نفس در زنان نیز تاثیر بسزایی داشته است.

مواد و روش ها:

در این مطالعه با بررسی دیدگاه مسئولان، دانشجویان و کارشناسان کشاورزی به تعیین عوامل موثر بر اشتغال فارغ التحصیلان کشاورزی شهرستان نیشابور پرداخته شده است. به این منظور تعداد ۷۰ پرسشنامه در محل تکمیل گردید. تجزیه و تحلیل داده ها با نرم افزار SPSS انجام شده است. نتایج و بحث:

جدول ۱ توزیع فراوانی سنی پاسخ گویان را نشان می دهد. بیشترین توزیع فراوانی سنی مربوط به گروه ۱۹-۲۵ سال می باشد. کمترین مربوط به گروه سنی بیش از ۴۰ سال است. این مهم بیانگر این است که بیشترین پاسخ گویان در رده سنی جوانی قرار داشته اند. از آنجایی که بیشترین معضل بیکاری نیز مربوط به این گروه از افراد می باشد در این تحقیق بیشتر بر روی این گروه تمرکز شده است.

جدول ۱_ فراوانی سن پاسخ دهندگان

سن فراوانی درصد فراوانی	سن	فراوانی	درصد فراوانی
۱۹-۲۵	۳۳	۴۶,۲	
۲۵-۴۰	۲۱	۲۹,۴	
بالتر از ۴۰	۱۵	۲۱	

مأخذ: یافته های تحقیق

جدول ۲ توزیع فراوانی تحصیلی پاسخ گویان را بیان می کند. نتایج نشان می دهد بیشترین توزیع فراوانی مربوط به گروه لیسانس و گروه دکترا نیز کمترین فراوانی را دارد.

جدول ۲_ فراوانی تحصیلات پاسخ دهندگان

درصد فراوانی تحصیلات	فراوانی تحصیلات
۱۱,۲	۸
	فوق دیپلم

لیسانس	۳۹	۵۴,۶
فوق لیسانس	۱۹	۲۶,۶
دکترا	۳	۴,۲

مأخذ: یافته های تحقیق

داده های جدول ۴ نشان می دهد بیشتر توزیع فراوانی مربوط به گروه اقتصاد کشاورزی با ۲۲ نفر می باشد. سایر رشته های کشاورزی در مقام دوم قرار دارند. چون تاکید بر رشته های کشاورزی بوده است، بیشتر پرسشنامه ها توسط افراد این گروه تکمیل شده است.

جدول ۴_ فراوانی رشته تحصیلی پاسخ دهندگان

درصد فراوانی	فراوانی	رشته تحصیلی
۳۱	۲۲	اقتصاد کشاورزی
۱۹,۷	۱۴	سایر رشته های کشاورزی
۴,۲	۳	علوم پایه
۹,۹	۷	مهندسی
۳۳,۸	۲۴	سایر رشته ها

مأخذ: یافته های تحقیق

پاسخ گوینان عوامل زیر را در افزایش بیکاری فارغ التحصیلان موثر می دانستند:

- ۱) عدم تناسب بین ظرفیت فعلی پذیرش دانشجو در دانشگاه ها و نیاز آتی بازار کار
- ۲) عدم تناسب بین محتوای آموزش با مهارت شغلی
- ۳) عدم آشنایی اعضای هیات علمی با فرایند و نحوه انجام امور در واحدهای تولیدی و خدماتی
- ۴) فقدان زمینه مناسب برای آموزش علمی و کاربردی
- ۵) رشد بالای جمعیت

جدول ۵ فراوانی این عوامل موثر را نشان می دهد.

جدول ۵_ فراوانی عوامل موثر بر افزایش بیکاری

Chi_square درصد فراوانی فراوانی پاسخ

۱	۳۴	۴۷/۹	۱۰۰/۳۹۱
۲	۲۶	۳۶/۶	

۸/۴ ۶ ۳

۷ ۵ ۴

۵/۶ ۴ ۵

۱٪ سطح معنی داری =

مأخذ: یافته های تحقیق

آیا آشنایی فارغ التحصیلان با روند سریع فضای اقتصاد و بازار کار شرایط استفاده آنها را از تجربیات و فرصت هایی که دانشگاه ها ارائه می دهند فراهم نموده و اعتماد به نفس لازم برای ورود به بازار کار را فراهم می کند؟ با انجام آزمون کای مربع و بدست آوردن آماره آزمون $34/429$ ، در سطح معنی داری ۱٪ نتایج این جدول قابل تعمیم به جامعه می باشد. و می توان گفت در سطح معنی داری یک درصد آشنایی فارغ التحصیلان با روند سریع فضای اقتصاد و بازار کار شرایط استفاده آنها را از تجربیات و فرصت هایی که دانشگاه ها ارائه می دهند فراهم نموده و اعتماد به نفس لازم برای ورود به بازار کار را فراهم می کند. جدول ۶ نتایج این بررسی را نشان می دهد.

جدول ۶_ نظر پاسخ دهندگان تأثیر آشنایی فارغ التحصیلان با روند سریع فضای اقتصاد و بازار کار

Chi_square درصد فراوانی فراوانی پاسخ

کاملاً موافقم	۱۴	۱۹,۷۳۴,۴۲۹
موافقم	۳۲	۴۵,۱
نظری ندارم	۱۳	۱۸,۳
مخالفم	۸	۱۱,۳
کاملاً مخالفم	۳	۴,۲

سطح معنی داری = ۱٪

مأخذ: یافته های تحقیق

آیداشتن پارتی در پیدا کردن شغل مناسب برای فارغ التحصیلان ضروری است؟ از آنجا که بیشتر پاسخ دهنده گان گزینه موافق را انتخاب کرده اند با انجام آزمون کای مربع آماره آزمون $89/286$ بدست آمد و در سطح معنی داری ۱٪ نتایج بدست آمده از این جدول قابل تعمیم به جامعه است. جدول ۸ نتایج این بررسی را نشان می دهد.

جدول ۸_ نظر پاسخ دهندگان در مورد روابط

Chi_square درصد فراوانی فراوانی پاسخ

کاملاً موافقم	۳۴	۴۷/۹۸۹/۲۸۶
موافقم	۲۶	۳۶/۶

نظری ندارم	۶	۸/۵
مخالفم	۳	۴/۲
کاملا مخالفم	۰	۰

سطح معنی داری = ۰.۱٪

مأخذ: یافته های تحقیق

آیا فارغ التحصیل شدن از یک دانشگاه معتبر در یافتن شغل مناسب تاثیر زیادی دارد؟ نظراکثر افراد این بوده که فارغ التحصیل شدن از یک دانشگاه معتبر در یافتن شغل مناسب تاثیر زیادی دارد و با انجام آزمون کای مربع آماره آزمون ۳۲/۴۲۹ بدست آمده و در سطح معنی داری ۰.۱٪ نتایج بدست آمده قابل تعمیم به جامعه است. جدول ۹ نتایج این بررسی را نشان می دهد.

Chi_square	درصد فراوانی	فراوانی پاسخ
۲۱/۱۳۲/۴۲۹	۱۵	کاملا موافقم
۴۳/۷	۳۱	موافقم
۱۶/۹	۱۲	نظری ندارم
۱۴/۱	۱۰	مخالفم
۲/۸	۲	کاملا مخالفم

سطح معنی داری = ۰.۱٪

جدول ۹_ نظر پاسخ دهندگان در مورد تأثیر تحصیل در یک دانشگاه معتبر

مأخذ: یافته های تحقیق

در رابطه با تأثیر معدل بر اشتغال فارغ التحصیلان نیز از افراد پرسش به عمل آمده است. با انجام آزمون کای مربع آماره آزمون ۲۲/۵۷۱ بدست آمد و در سطح معنی داری ۰.۱٪ نتایج بدست آمده قابل تعمیم به جامعه است. جدول ۱۰ نتایج این بررسی را نشان می دهد.

Chi_square درصد فراوانی فراوانی پاسخ

کاملا موافقم	۷	۹/۹۲۲/۵۷۱
موافقم	۲۳	۳۲/۴
نظری ندارم	۱۵	۲۱/۱

مخالقم	۲۲	۳۱
کاملا مخالفم	۳	۴/۲

سطح معنی داری = ۱٪

جدول ۱۰_ نظر پاسخ دهندگان در مورد تأثیر معدل

مأخذ: یافته های تحقیق

در رابطه با تأثیر سابقه کار در مورد اشتغال نتایج جدول زیر به دست آمده است. با توجه به اینکه بیشتر پاسخ گویان گزینه موافق را انتخاب کرده اند با انجام آزمون کای مربع آماره آزمون ۵۶/۰۵۷ بدست آمد و در سطح معنی داری ۱٪ نتایج بدست آمده قابل تعمیم به جامعه است.

Chi_square	درصد فراوانی	فراوانی پاسخ
۱۹/۷۵۶/۰۵۷	۱۴	کاملا موافقم
۶۲	۴۴	موافقم
۷	۵	نظری ندارم
۹/۹	۷	مخالقم
۰	۰	کاملا مخالفم

سطح معنی داری = ۱٪

جدول ۱۲_ نظر پاسخ دهندگان در مورد تأثیر سابقه کار

مأخذ: یافته های تحقیق

در رابطه با اتخاذ سیاست های دولت بر وضعیت اشتغال نیز از پاسخ گویان سوالاتی به عمل آمده است. از آنجا که بیشتر پاسخ گویان گزینه های ضعیف و خیلی ضعیف را انتخاب کرده اند با انجام آزمون کای مربع آماره آزمون ۳۵/۲۸۶ بدست آمد و در سطح معنی داری ۱٪ نتایج بدست آمده از این جدول قابل تعمیم به جامعه است.

جدول ۱۵_ نظر پاسخ دهندگان در مورد تأثیر سیاست های دولت بر اشتغال

Chi_square درصد فراوانی فراوانی پاسخ

خیلی ضعیف	۲۴	۳۳/۸۳۵/۲۸۶
ضعیف	۲۶	۳۶/۶
متوسط	۱۴	۱۹/۷
خوب	۵	۷
خیلی خوب	۱	۱/۴

سطح معنی داری = ۱٪

مأخذ: یافته های تحقیق

نتیجه‌گیری و پیشنهادات:

در این مطالعه با تکمیل تعدادی پرسشنامه به بررسی عوامل موثر بر اشتغال فارغ التحصیلان کشاورزی از دیدگاه کارشناسان، مسئولان و دانشجویان کشاورزی پرداخته شده است. نتایج نشان می‌دهد که عواملی همچون معدل، سابقه کار، سیاست های دولت و روابط در داشتن شغل آینده دانشجویان تأثیر دارد. موارد زیر می‌تواند در بهبود وضعیت اشتغال فارغ التحصیلان موثر باشد:

- ۱- گرایش سیاست های دولت در رابطه با بهبود امر اشتغال و بسیج تمام منابع برای بهبود این امر در جامعه
- ۲- برگزاری جلسات توجیهی در رابطه با آشنایی دانشجویان به رشته های کشاورزی که باعث ادراک درست دانشجویان از رشته تحصیلی خود و تلاش در جهت ارتقای اشتغال پذیری آنان می‌شود.
- ۳- فراهم نمودن بستر لازم توسط موسسات آموزشی جهت ارتباط هر چه بیشتر آموزش عالی با بازار کار به منظور آگاهی از کمبودهای دانش آموخته گان در خصوص مهارت های شغلی
- ۴- راه اندازی دفاتر مشاوره شغلی در دانشگاه ها با همکاری کارفرمایان که به عنوان مکمل برنامه های درسی آموزشی، زمینه ارتقای مهارت های آمادگی شغلی را فراهم کند.

منابع:

- ۱- پاسبان، ف. ۱۳۸۶، بررسی عوامل موثر بر اشتغال غیر زراعی در استان خراسان، اقتصاد کشاورزی ۶: ۱۵-۲۰
- ۲- پورآتشی، م. مختارنیا، م. ۱۳۸۸. بررسی عوامل موثر بر کارآفرینی دانش آموختگان کشاورزی از دیدگاه اعضای هیات علمی کشاورزی و منابع طبیعی دانشگاه تهران. تحقیقات اقتصاد و توسعه کشاورزی ایران. ۴۰(۲): ۱۱۵-۱۲۲
- ۳- تبرائی، م. - قاسمی، ۱۳۸۲. نگرش دانشجویان کشاورزی به اشتغال در مناطق روستایی و عوامل موثر بر آن، علوم کشاورزی و منابع طبیعی، ۱۳(۲): ۱۳۳-۱۴۳
- ۴- حیایی، م. ۱۳۸۵، چالش های اشتغال فارغ التحصیلان. مجله دانش و توسعه ۱۳(۱): ۸۷-۱۰۸
- ۵- خیرخواهان، م. و اخباری، ن. ۱۳۸۲، تأثیر اینترنت بر تحول بازار کار کشاورزی. فصلنامه علوم کشاورزی ۲(۱۳): ۲۵۳-۲۷۰
- ۶- ده یوری سحر، فرج اله حسینی سیدجمال، حسینی سید محمود، ۱۳۸۷، تحقیقات اقتصاد و توسعه کشاورزی ایران (علوم کشاورزی ایران) ۱(۱۲۳): ۳۹-۱۳۱
- ۷- دولفقاری، س. ۱۳۸۴، شناخت زمینه ها و راهکارهای توسعه اشتغال بخش آموزش کشاورزی و منابع طبیعی کشور (مطالعه موردی با تاکید بر مدیران پایه ادارات آموزش منابع طبیعی کشور). علوم کشاورزی بهمن ۱۳۸۴؛ ۱۳(۲) (ویژه نامه): ۳۰۷-۳۲۲
- ۸- رهایی، ح. ۱۳۸۰. نقش آموزش عالی در حل مشکل اشتغال فارغ التحصیلان دانشگاهها. مجله دانش و توسعه ۱۱(۱۱): ۱۰۲-۱۲۱
- ۹- زمانی غلام حسین. ۱۳۸۱. معیارهای انتخاب شغل از دیدگاه دانشجویان کشاورزی (مطالعه موردی دانشگاه شیراز). علوم کشاورزی ایران. ۳۳(۱): ۸۱-۸۷

۱۰- شریعت زاده، م.، چیدری، م.، ملک محمدی، ا.، نوروزی امید، نظرات کارشناسان آموزش کشاورزی پیرامون اهداف، برنامه ها و فرآیند جذب فراگیران نظام آموزش متوسطه کشاورزی، علوم ترویج و آموزش کشاورزی ایران، ۲(۱): ۱-۱۲

۱۱- شفیعی، ف.، شعبان علی، ف.، ح. ۱۳۸۶. بررسی نگرش دانشجویان رشته های کشاورزی نسبت به اشتغال در بخش کشاورزی (مطالعه موردی پردیس کشاورزی و منابع طبیعی دانشگاه تهران). نامه انجمن جمعیت شناسی ایران، ۲(۴): ۱۷۳-۱۹۲

۱۲- شیبانی، ا.، افشاری، ز. اثر رشد بخشی بر اشتغال زنان در ایران (با استفاده از روش داده- ستانده). تحقیقات اقتصادی، ۳۷(۵۹): ۳۷-۶۳

۱۳- موحدی، ر.، حیدری، م. و نوروزی، ا.، ۱۳۸۶، بررسی مقایسه ای گرایش دانشجویان (دانشگاه آزاد اسلامی و دانشگاه دولتی) نسبت به رشته کشاورزی در استان لرستان و همدان. علوم کشاورزی پاییز ۱۳۸۶؛ ۱۳(۳): ۵۳۳-۵۴۵

۱۴- مقیسه، ن. ۱۳۸۵. بیکاری در بخش کشاورزی. پژوهش و برنامه ریزی در آموزش عالی زمستان ۱۳۸۵؛ ۱۱(۴): ۱۱۹-۱۳۷.

